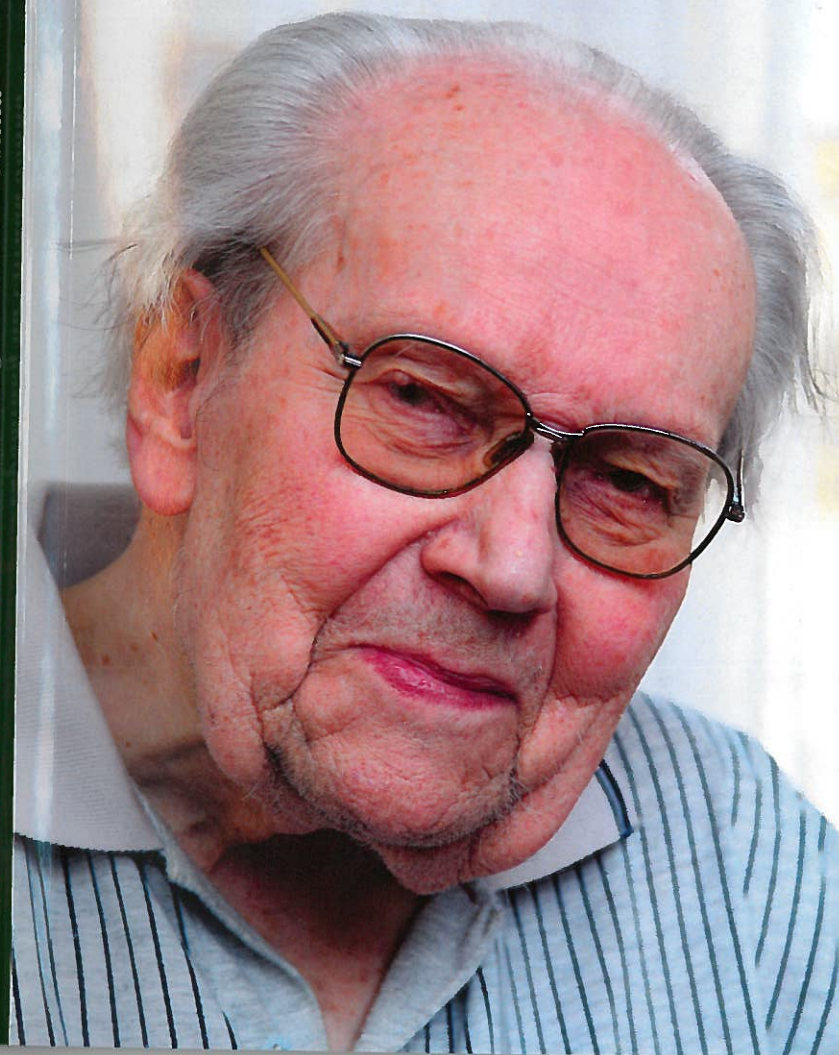

Máte v rukách knihu k 100. výročí narození profesora Ctirada Johna. Bohužel ho nemůžeme oslavit společně s ním, ale přesto jako u málokoho cítíme, jak je stále přítomen. Je s námi na nádherných fotografiích, na nichž i v pokročilém věku je patrná jeho typická gestikulace i jeho zvědavý, laskavý a jaksí vědoucí pohled. Je s námi prostřednictvím vzpomínek svých kolegyň a kolegů, v nichž vystupují živě i další významné postavy fakulty či medicíny. Především je však s námi v atmosféře fakulty, na níž prožil neuvěřitelně dlouhé období a do jejíž historie se výrazně zapsal. Je nenápadně vtíštěn v myslích tisíců lékařů, kteří prošli jeho výukou, a kromě znalostí, třeba už zapomenutých či překonaných, v nich zůstává to nejcennější, co bychom i my sami měli předávat nejen svým studentům. Z profesora Johna vždy vyzařovala radost jak z objevování, tak ze sdílení objevů. Nikdy to však nebylo pouhé tlumočení, byla to výzva, abychom ho následovali na cestě poznání a abychom si tuto cestu, která nemusí být vždy přímočará, dokázali i užít. Osobně si pana profesora pamatuji jako učitele laskavého, ale zároveň náročného snad ne tolik ve smyslu znalostí, ale právě v úsilí nás přimět o věcech přemýšlet, zachytit v každé znalosti i dobrodružství jejího vzniku a promyslet další souvislosti. Tato schopnost jistě souvisela s jeho mimořádným rozhledem a aktivitou i v dalších nemedicínských oblastech, pro něž byl uznávanou osobností s velkým přesahem. Přeji vám zajímavé čtení a velkou inspiraci!

*doc. MUDr. Martin Vokurka, CSc.
děkan 1. LF UK*

9 788088 046226

Muž, který se nebál zeptat

**vzpomínky
na Ctirada Johna**

editoři:
Štěpán Svačina, Karel Meister

ANONITE
nakladatelství
lékařské literatury

Albertovské reminiscence

Cyril Höschl

Směrování našich životních trajektorií je určováno setkáními, zážitky a událostmi, jež mají formativní charakter, a můžeme je rozdělit na ty, které postupem času mizí v mlžném oparu, stírají se a přelévají, a na ty, jejichž pevný obrys a eidetická podoba zůstávají v naší paměti pevně stát jako milníky u cesty. Někdy to mohou být podružné postřehy nebo zážitky, jindy osudová setkání, z nichž se nejednou vyvinou přátelství na celý život, nebo jen přehodí životní dráze výhybku. Stačí, když se postava ve vašem světě jenom zjeví, a i když se vaše cesty rozejdou, nikdy jej už neopustí. Působí jako imprinting, vtištění, vzor, měřítko věcí. Každý máme takových setkání ve svém životě několik.

Na sentimentální plátno mých osobních vzpomínek na albertovská studijní léta vstupuje hned

několik velikánů tehdejší Fakulty všeobecného lékařství, kteří navždy ovlivnili mé chápání medicíny a jejich prismatem i světa. Jedním z nich byl nepochybně Ctirad John, se kterým jsem se poprvé setkal na přednáškách z mikrobiologie. Bylo to něco úplně jiného, než na co jsme byli běžně zvyklí. Ctirad John byl velký vypravěč, rétor antického rozměru, v němž se ani na chvíli nezapřel milovník divadla a básník. Jeho přednášky byly nádherně vystavěné, všechno mělo svůj řád a význam jako v pravém divadelním dramatu a byly proslovené mimořádně krásnou češtinou.

John nás fascinoval tím, jak uměl vytvořit napětí a zatáhnout nás do hry. „No a co myslíte, že se nyní, po prezentaci antigenu, s T-lymfocytům stane? Co

| 38 |

myslíte? Teď chvíli počkám, a kdo na to přijde, má u zkoušky předem zajištěnou alespoň dvojku.“ Tehdy jsem ještě nevěděl, že závan francouzské rétoriky, kultury a způsobů myšlení, který jsem v Johnovi intuitivně cítil, je velice autentický a že i jeho mikrobiologické, respektive imunologické, příběhy nesou znaky jeho vlastního vpečetění o deset let dříve, kdy se v roce 1961 dostal na stipendium do Pasteurova ústavu v Paříži. Tam měl za úkol pracovat s bakteriofágem a stal se svědkem ohlášení velkolepého objevu: v říjnu téhož roku tam François Jacob a Jacques Monod představili v přeplněném amfiteátru nový obecný model regulace syntézy bílkovin na genetické úrovni, za který později dostali Nobelovu cenu.

Dny trávil Ctirad John v laboratoři a po večerech a nedělích žil francouzským divadlem, uměním a filozofií. Jako by kopíroval zkušenost svého učitele Františka Patočky, který za první republiky v Pasteurově ústavu rovněž působil, a John se tam dokonce ještě setkal s lidmi, kteří si na Patočku pamatovali.

Johnův řečnický styl mě nepřestával fascinovat a zcela přirozeně a nenápadně mne vtáhl do světa mikrobiologie, který jsem v té chvíli považoval za absolutní základ medicíny. Nabyt jsem dojmu, že od

mikrobiologie a nověji imunologie se vlastně odvíjí způsob myšlení a jakékoliv soudobé drama dobývání neznámého. Jakýmsi neuvědomovaným řízením osudu se stalo, že můj obdiv a vztah k velkému učiteli se ukázal být do určité míry opětovaným. Podotýkám, že zkoušku z mikrobiologie jsem neskládal u (tehdy docenta) Johna, nýbrž u jeho kolegy Jiřího Schindlera. Nicméně po zkoušce jsem, stále zasažen auroou Johnovy osobnosti, překonal přirozený ostych studenta a poslal jsem mu novoročenku. Opětoval mi ji krásným pozdravením a od těch dob, po desítky let až do Johnovy smrti, jsme si nejenom každý rok psali a přáli, ale naše cesty se letmo setkávaly a dotýkaly, ať už při přípravě nového curricula na 3. lékařské fakultě UK v devadesátých letech minulého století nebo v Učené společnosti České republiky, kam jsme oba docházeli, na koncertech, kde jsem ho potkával v doprovodu jeho dcery, či na výstavách mé ženy Jitky Štenclové, jejíž obrazy měl moc rád, a když měla vernisáž v Písku či v jiném dosahu jeho milovaných jižních Čech („tatínkovy Vodňany“), nelenil a navzdory pokročilému věku na výstavu zavítal. A opět prazvláštní shodou okolností, aniž by to spolu prvoplánově souviselo, strávili jsme v roce 2009 dovolenou v Africe

| 39 |

s jeho synem Radkem a jeho tehdejší ženou Zlatou Adamovskou.

John byl skvělým učitelem, měl nádherný hlas, byl emisarem krásy vědění a poezie. Jeho košatá renesanční osobnost nás přitahovala dobrodružstvími Kruifových Lovců mikrobů, vůní mateřštiny a ozvěnami sladké Francie.

V dějinách se někdy poněkud nespravedlivě složitost a mnohvrstevnost velkých postav zredukuje na jeden nebo dva zástupné citáty, jež se ovšem stanou nesmrtelnými. A tak ze Sókrata, pakliže něco dnešní žáček ví, tak to, že nic neví. Einstein se scvrkl na $E = mc^2$. Carl G. Jung se smrskl na typologii osobnosti na ose extrovert-introvert a Beethoven na čtyři tóny z Osudové symfonie. Podobně v očích mladší generace reformátorů curricula studia medicíny na 3. lékařské fakultě by mohl Ctirad John zůstat navždy zapsán jako autor slavného citátu, který se stal mottem přeměny studia lékařství ve 21. století: „Studenta na teoretických oborech nejvíce zajímá, k čemu to je (klinika), a na klinických oborech, proč to je (teorie).“ Tímto mottem jsme chtěli upozornit na to, jak důležitá pro přirozené nabývání postojů, znalostí a kompetence medika je jeho vnitřní motivace, nikoli

vnucovaná scholastika tradičního biflování. Praktický dopad takového přístupu spočívá v tom, že moderní curriculum studia medicíny zavádí kontakt s klinikou, a tedy s pacienty, již do úvodu studia, a naopak, problémově orientovaná výuka v klinických oborech exponuje teoretické základy jevů, s nimiž se v praxi lékař setkává.

Ctirad John je tedy nesmrtelný zejména proto, že žije v našich myslích, a my zase budeme žít v myslích těch, jimž vyprávíme jeho příběhy.

